

اثرات قاچاق محصولات کشاورزی بر تولید بخش‌های مختلف در اقتصاد ایران (مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان)

حامد آرامش^۱، رمضان حسین‌زاده^۲

نورمحمد یعقوبی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۸/۱۵

چکیده

قاچاق کالا، دارای اثرات مختلفی اعم از اقتصادی و غیراقتصادی می‌باشد. از آثار اقتصادی این پدیده می‌توان به کاهش مصرف کالاهای داخلی، کاهش تولید، کاهش ارزش افزوده و کاهش اشتغال اشاره کرد. بر این اساس این مطالعه به بررسی اثرات مصرف کالاهای قاچاق بر کاهش تولید بخش‌های مختلف اقتصاد ایران و همچنین اقتصاد استان سیستان و بلوچستان با استفاده از تحلیل داده — ستانده می‌پردازد. برای این منظور فرض می‌شود تنها در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی/صورت می‌گیرد. نتایج تخمین مدل نشان داده است که در اثر ورود محصولات کشاورزی قاچاق به کشور، مقدار تولید کل کشور به اندازه ۷۰۴۸۲/۲۸ میلیارد ریال کاهش می‌یابد. مقدار کاهش تولید در استان سیستان و بلوچستان در اثر ورود قاچاق محصولات کشاورزی ۲۵۸۲ میلیارد ریال می‌باشد.

کلمات کلیدی: کالای قاچاق، تولید، استان سیستان و بلوچستان

۱. استاد مدیریت، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ایران

۲. هیئت علمی گروه اقتصاد دانشگاه سیستان و بلوچستان

۳. دکتری بازرگانی، گرایش کارآفرینی دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان

Study of the effects of Crops smuggling on production of different sectors in the economy of Iran and Sistan and Baluchistan

Hamed Aramesh, Ramadan Hosseinzadeh, Nour Mohammad Yaghoubi

Abstract

smuggling has a variety of economic and non-economic effects. The economic effects of this phenomenon include the reduction in consumption of domestic goods, the decline in production, the reduction of value added and employment. Accordingly, this study investigates the effects of smuggling on the reduction of production in various sectors of Iranian economy as well as the economy of Sistan and Baluchestan province using input-output analysis. for this purpose, It is assumed it exists only in the sector of agriculture and agricultural products. The results of the Model estimation show that because of smuggling of agricultural products into the country, the total production of the country is reduced by ۷۰۴۸۲,۲۸ billion Rials. The amount of decline in production in Sistan and Baluchestan province is ۲۵۸۲ billion Rials as a result of smuggling of agricultural products.

Keywords: smuggling, production, Sistan and Baluchestan province

۱. مقدمه

امروزه پدیده قاچاق یک معضل جدی برای امنیت یک جامعه اعم از امنیت اقتصادی و غیراقتصادی به شمار می‌رود. قاچاق کالا دارای اثرات اقتصادی متفاوتی از جمله کاهش سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال در کشور می‌باشد. گرچه قاچاق کالا ممکن است در کوتاه‌مدت با ایجاد شغل‌های کاذب به خصوص در مناطق مرزنشین موجب بهبود وضعیت اقتصادی این مناطق شود ولی از آنجایی که این فعالیت‌ها موجب افزایش سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولید نمی‌شود بنابراین در بلندمدت با تضعیف توان تولیدی در مناطق مرزی باعث تشدید فقر و توسعه نیاقتگی این مناطق خواهد شد. به عبارت دیگر قاچاق کالا باعث می‌شود تا سرمایه‌گذاری داخلی دارای توجیه اقتصادی نباشد و در نتیجه نهاده‌های تولیدی به‌صورت خام و با قیمت پایین به کشورهای خارجی صادر شده و از طرف دیگر کالاهای تولیدی آن کشورها با قیمت بسیار بالا وارد شود. به دنبال کاهش سرمایه‌گذاری، درآمد ملی و درآمد سرانه نیز کاهش یافته و فقر و بیکاری بر جامعه چیره خواهد گشت (سلطانی‌نژاد، ۱۳۹۰). اصولاً کالاهای قاچاق از مناطق مرزی وارد می‌شوند و سپس در تمام کشور توزیع می‌شود. بنابراین، مرزها از این لحاظ دارای اهمیت بسیار زیادی هستند (کهنه‌پوشی و عنابستانی، ۱۳۹۱). یکی از مناطق مرزی مهم که افراد ساکن در آن نیز از دیرباز با محرومیت‌های زیادی روبرو بوده‌اند، استان سیستان و بلوچستان می‌باشد. تقاضای روزافزون برای انواع کالاهای قاچاق از جمله رادیو، تلویزیون و وسایل ارتباط جمعی مانند انواع گوشی‌های تلفن، و همچنین محصولات کشاورزی در این استان باعث گسترش فعالیت‌ها و افزایش حجم قاچاق در این استان شده است.

بر این اساس، این مطالعه به دنبال بررسی آثار قاچاق کالا در بخش محصولات کشاورزی/ بر وضعیت تولید بخش‌های مختلف در اقتصاد ایران و اقتصاد استان سیستان و بلوچستان می‌پردازد. این مطالعه شامل بخش‌های زیر می‌باشد.

پس از مقدمه در بخش دوم به مبانی نظری و پیشینه پژوهش اشاره می‌شود. بخش سوم روش‌شناسی تحقیق را شامل می‌شود. تحلیل یافته‌های حاصل از مدل در بخش چهارم ارائه می‌شود. در نهایت بخش پنجم نیز به جمع‌بندی و خلاصه تحقیق اختصاص دارد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش:

مخارج مصرفی بخش عمده درآمد قابل تصرف افراد را در یک اقتصاد تشکیل می‌دهد. در علم اقتصاد مصارف نهایی خانوارها یکی از اجزای اصلی تقاضای کل و تولید ناخالص داخلی در اقتصاد محسوب می‌شود. رابطه ریاضی تولید ناخالص داخلی را می‌توان به صورت زیر نوشت (برانسون، ۱۳۸۷).

$$Y = C + I + G + X - M \quad (1)$$

در این رابطه C مقدار مصرف کالاهای داخلی، I حجم سرمایه‌گذاری، G مخارج دولتی، X حجم صادرات و M حجم واردات را نشان می‌دهد. بر اساس این رابطه، مصرف یکی از اجزای اصلی و تعیین‌کننده تقاضای کل و درآمد ملی به شمار می‌رود. در میان این متغیرها، متغیر مصرف جایگاه ویژه‌ای نزد عموم مردم دارد و بسیاری بر این باورند که هدف فعالیت‌های اقتصادی مانند پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و تولید نیز در نهایت برای مصرف بیشتر است. مصرف در نظریات اقتصادی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کینز؛ ریشه اصلی مشکلات رکود ۱۹۳۰ را در ناکافی بودن تقاضای کل و نبود تقاضا برای مصرف کالاها و تولیدات می‌دانست. پس از طرح این دیدگاه، مصرف به عنوان موتور محرک اقتصاد مطرح شد و از آن زمان به بعد، در تجزیه و تحلیل‌های اقتصاد کلان، مصرف نقش تعیین‌کننده‌ای پیدا کرد. البته قابل ذکر است که منظور از مصرف در ادبیات اقتصادی مصرف کالاهای تولید شده در داخل کشور است نه مصرف کالاهای وارداتی و یا کالاهای قاچاق. مصرف کالاهای وارداتی و یا قاچاق به عنوان یک نشأت از اقتصاد در نظر گرفته می‌شوند. به این معنا که باعث خارج شدن یک جریان پولی از چرخه اقتصاد داخلی خواهد شد و در صورت واردات بی‌رویه و افزایش حجم قاچاق در کشور به دلیل خارج شدن جریان پولی از اقتصاد داخلی وضعیت اقتصاد داخلی روز به روز بدتر خواهد شد. پدیده قاچاق، متغیرهای کلان اقتصادی از جمله تولید و درآمد، سرمایه‌گذاری، اشتغال را تحت تاثیر قرار می‌دهد. رابطه (۱) رابطه تولید یا درآمد ملی را در اقتصاد نشان می‌دهد. براساس این رابطه می‌توان اثر ورود کالاهای قاچاق به اقتصاد کشور و مصرف این کالاها را به جای مصرف کالاهای داخلی

بر درآمد و تولید یک اقتصاد به صورت زیر به دست آورد (برانسون، ۱۳۸۷) . .

$$\Delta Y = K_m \cdot \Delta M \quad , \quad K_m = \frac{-1}{1-b+m} \quad (2)$$

در رابطه فوق ΔY نشان دهنده تغییرات درآمد و تولید اقتصاد در یک بازه زمانی مشخص، ΔM ، نشان دهنده تغییرات قاچاق کالا در آن دوره زمانی و K_m برابر ضریب تکاثر مصرف کالاهای قاچاق است. همان طور که از این رابطه مشخص است، ضریب تکاثر مصرف کالاهای قاچاق منفی می باشد. یعنی با افزایش مصرف کالاهای قاچاق در کشور، میزان تولید و درآمد ملی کاهش خواهد یافت و اگر این روند افزایش یابد تولید و درآمد روز به روز کاهش یافته و از لحاظ اقتصادی دچار بحران خواهند گشت.

بر اساس تئوری های سرمایه گذاری، سرمایه گذاران، زمانی اقدام به سرمایه گذاری خواهند کرد که بازده سرمایه گذاری آنها از نرخ تأمین مالی آنها بیشتر باشد و اگر کمتر از این نرخ باشد هیچگونه سرمایه گذاری در اقتصاد صورت نخواهد گرفت. این امر در صورتی تحقق پیدا خواهد کرد که تقاضا برای کالاهای تولیدی سرمایه گذار به اندازه کافی وجود داشته باشد. به عبارت دیگر اصلی ترین عامل سرمایه گذاری، مصرف کالاهای تولید داخل است و هرچه میزان مصرف کالاهای داخلی یک جامعه افزایش یابد، اقتصاد آن جامعه برای پاسخگویی به این میزان افزایش تقاضا، باید از نهاده های تولید استفاده کند. استفاده از نهاده های بیشتر نیز نیازمند انجام سرمایه گذاری می باشد (قربانی، ۱۳۹۰). به دنبال تولید بیشتر بنگاه اقتصادی، هزینه های ثابت بر روی تعداد تولید بیشتری سرشکن شده و در نتیجه بهای تمام شده تولید کالا کاهش می یابد. در نتیجه اگر قیمت فروش هر واحد کالا ثابت فرض شود، عایدی سرمایه گذار افزایش یافته و سرمایه گذار نرخ بازده بیشتری را از سرمایه گذاری خود به دست خواهد آورد. به دنبال این امر انگیزه سرمایه گذار برای سرمایه گذاری افزایش خواهد یافت. بر اساس این نظریه، اگر مردم یک جامعه به جای مصرف کالاهای تولید شده در داخل کشور خود به مصرف کالاهای قاچاق روی آورند، حجم سرمایه گذاری در کشور به شدت کاهش پیدا خواهد کرد، چرا که کالاهای تولید شده به وسیله سرمایه گذار داخلی خریداری نشده و یا تقاضای کمی برای آن وجود خواهد داشت از این رو سودی عاید وی نخواهد شد و

دیگر انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاری و تولید نیز نخواهد داشت. در نتیجه نباید انتظار داشت تا نهاده‌های تولید در آن جامعه به‌کار گرفته شود و نیروی کار که یکی از ضروری‌ترین نهاده‌های تولیدی می‌باشد، بلااستفاده باقی مانده و بیکاری گسترش خواهد یافت. یکی موارد عینی این مطلب، تعطیلی کارخانه‌های تولید پارچه و پوشاک در استان سیستان و بلوچستان در اثر قاچاق و ورود بی‌رویه انواع پارچه‌ها و منسوجات و پوشاک از کشورهای همسایه می‌باشد. به‌عبارت دیگر قاچاق این کالاها و ورود آنها به استان موجب شده است تا تقاضا برای انواع پارچه‌های تولیدی در استان به شدت کاهش یابد و ادامه فعالیت و تولید این بنگاه‌ها دیگر به‌صرفه نباشد.

همچنین ورود قاچاق کالاهای صنعتی مانند انواع گوشی و لبتاب از مرزهای این استان و گسیل آنها به بازارهای داخلی موجب شده است تا سرمایه‌گذاران داخلی در سایر استان‌های کشور نیز انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاری در تولید محصولات نداشته باشند. زیرا با انجام سرمایه‌گذاری در این محصولات، سودی عاید آنها نخواهد شد. اثرات بعدی این پدیده کاهش اشتغال در استان سیستان و بلوچستان و همچنین کل کشور می‌باشد. در واقع یکی از راه‌های برطرف کردن مشکل بیکاری؛ حمایت از سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگانی است که در مسیر اشتغال‌زایی در فعالیت‌های تولیدی گام برمی‌دارند.

۳. روش‌شناسی تحقیق

بر اساس تحلیل داده — ستانده، فرآیند تولید در هر بخش به وسیله برداری از ضرایب ساختاری نشان داده می‌شود که نشان‌دهنده رابطه فنی بین نهاده‌های واسطه‌ای و ستانده تولید شده در هر بخش را نشان می‌دهد. بر این اساس کل تولید یک بخش، می‌تواند برای تقاضای واسطه‌ای در بخش‌های مختلف و تقاضای نهایی مورد استفاده قرار گیرد. معادله اساسی و یا تراز تولیدی در جدول داده-ستانده به شکل زیر می‌باشد (میلر و بلیر، ۲۰۰۹).

$$X_i = \sum X_{ij} + Y_i \quad (3)$$

در این رابطه X_{ij} مقدار نهاده‌ای است که بخش j برای تولید محصولات خود از

بخش i دریافت می‌کند. Y_i نیز کل تقاضای نهایی برای بخش i است. این جزء شامل مصارف نهایی خانوارها، مخارج دولت، سرمایه‌گذاری و صادرات است. در مدل داده‌ستانده تابع تولید به صورت خطی در نظر گرفته می‌شود. مقدار نهاده لازم برای تولید هر واحد محصول با ضریب فنی نشان داده می‌شود.

$$a_{ij} = \frac{X_{ij}}{X_j} \Rightarrow X_{ij} = \alpha_{ij} \cdot X_j \quad (۴)$$

در این رابطه، α_{ij} ضرایب فنی تولید است که نشان می‌دهد هر بخش برای تولید یک واحد از محصول خود چه مقدار از تولیدات سایر بخش‌ها را به عنوان نهاده واسطه‌ای استفاده می‌کند.

اگر رابطه (۴) را در رابطه (۳) قرار داده و آن را به صورت ماتریسی بازنویسی کنیم، خواهیم داشت.

$$(I - A)X = Y \Rightarrow X = (I - A)^{-1} \cdot Y \quad (۵)$$

در این رابطه I ماتریس واحد، A ماتریس ضرایب فنی، Y بردار تقاضای نهایی بخش‌های مختلف و X بردار تولید بخش‌ها می‌باشد. این رابطه، رابطه اساسی مدل داده‌ستانده به شمار می‌رود.

شکل گسرنده این رابطه به صورت زیر می‌باشد.

$$\begin{bmatrix} X_1 \\ X_2 \\ \vdots \\ X_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} c_{11} & c_{21} & \dots & c_{n1} \\ c_{12} & & \dots & \\ \vdots & & \ddots & \\ c_{n1} & & \dots & c_{nn} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} Y_1 \\ Y_2 \\ \vdots \\ Y_n \end{bmatrix} \quad (۶)$$

در این رابطه Y_1 مجموع تقاضای نهایی بخش یک می‌باشد که شامل مخارج مصرفی خانوارها برای کالاهای تولیدی در بخش یک، مخارج دولتی، مخارج سرمایه‌گذاری و همچنین صادرات محصولات بخش یک می‌باشد. این رابطه را می‌توان به صورت زیر نشان داد.

$$Y_1 = C_1 + G_1 + I_1 + EX_1 - M_1 \quad (۷)$$

در این رابطه C_1 ، مقدار مصرف خانوارها از تولیدات داخلی بخش یک، G_1 مقدار

مخارج دولتی انجام شده در بخش ۱، I_1 حجم سرمایه‌گذاری بخش یک، EX_1 مقدار صادرات بخش یک و M_1 مقدار واردات بخش یک می‌باشد.

برای بررسی اثرات قاچاق کالا با استفاده از جدول داده-ستانده می‌توان از رابطه اساسی مدل داده — ستانده در رابطه (۵) استفاده نمود. برای این منظور فرض می‌شود که مقدار مصرف خانوارها از بخش‌های مختلف اقتصاد داخلی در اثر قاچاق کالا و ورود کالاهای خارجی کاهش یافته و خانوارهای ایرانی به جای خرید از کالاهای تولید داخل از کالاهای خارجی که از راه قاچاق وارد کشور می‌شود، استفاده می‌کنند. در اثر کاهش تقاضای نهایی داخلی برای بخش‌ها، مقدار تولید بخش‌ها نیز کاهش خواهد یافت. در نتیجه کاهش تولید بخش‌های مختلف در اثر قاچاق کالا و مصرف آنها در اقتصاد داخلی از رابطه زیر به دست می‌آید.

$$\Delta X = (I - A)^{-1} \cdot \Delta Y \quad (۸)$$

در این رابطه ΔX و ΔY به ترتیب تغییرات تولید بخش‌های مختلف اقتصاد و تغییرات مصرف کالاهای داخلی در اثر قاچاق کالاها می‌باشد.

۴. یافته‌های تحقیق

برای بررسی اثرات قاچاق کالا در اقتصاد ایران و همچنین اقتصاد استان سیستان و بلوچستان فرض می‌شود که قاچاق کالا در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی موجب کاهش ده درصدی در تقاضای داخلی برای کالاهای داخلی می‌شود. نتایج حاصل از تخمین مدل برای بررسی اثر قاچاق در بخش محصولات کشاورزی بر تولید بخش‌های مختلف اقتصاد استان سیستان و بلوچستان در جدول (۱) و نمودار (۱) نشان داده شده است. همان‌طور که جدول نشان می‌دهد قاچاق محصولات کشاورزی در استان تولید کل بخش‌های استان را به اندازه ۲۵۸۲ میلیارد ریال کاهش داده است. از این مقدار بیشترین سهم مربوط به خود بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی می‌باشد. دو بخش /عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها/ با ۲۳۷۱ میلیون ریال کاهش تولید و بخش /ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و

دخانیات/ با ۲۳۷۱ میلیون ریال کاهش تولید به ترتیب بیشترین کاهش تولید را بعد از بخش کشاورزی در اثر قاچاق داشته‌اند.

نمودار (۱) کاهش تولید در بخشهای مختلف استان را در اثر قاچاق نشان می‌دهد. بر اساس این نمودار بعد از دو بخش /عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها/ و /ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و دخانیات/ بخش‌های /حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات/، /ساخت مواد شیمیایی و لاستیک و پلاستیک/ و بخش /آب، برق و گاز/ بیشترین اثر منفی را از قاچاق محصولا کشاورزی در استان داشته‌اند.

جدول شماره ۱. اثر قاچاق محصولات کشاورزی در استان

سیستان و بلوچستان بر کاهش تولید در بخش‌های مختلف اقتصاد استان

میزان کاهش تولید (میلیون ریال)	بخش‌های اقتصادی استان	
۲۵۷۶۰۲۴	۱	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری
۲	۲	معدن
۲۲۱۸	۳	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و دخانیات
۲	۴	ساخت منسوجات، پوشاک و چرم
۵۱۳	۵	ساخت مواد شیمیایی، لاستیک و پلاستیک
۴۴	۶	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی
۴۰	۷	ساخت فلزات و محصولات فلزی
۱۹	۸	سایر صنایع
۳۵۱	۹	آب، برق و گاز
۷۲	۱۰	ساختمان
۲۳۷۱	۱۱	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
۹	۱۲	هتل و خوابگاه و رستوران
۱۰۴۰	۱۳	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات و واسطه‌گری مالی
۷۸	۱۴	فعالیت‌های املاک و کسب و کار
۸۶	۱۵	آموزش و بهداشت
۶۶	۱۶	سایر خدمات
۲۵۸۲۹۳۲	مجموع	

منبع: محاسبات تحقیق

عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها/ با ۲۷۹۱/۲۴ میلیارد ریال کاهش و/ ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و دخانیات با ۱۹۲۵/۱۷ میلیارد ریال کاهش تولید به ترتیب بیشترین کاهش تولید را در اثر قاچاق کالاهای کشاورزی و محصولات کشاورزی داشته‌اند. دلیل کاهش عمده تولید در این بخش‌ها در اثر قاچاق محصولات کشاورزی این است که این بخش‌ها ضرایب ارتباط پیشین قویتری نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی با بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی در کشور دارند.

جدول شماره ۱. اثر قاچاق در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی

بر کاهش تولید در بخش‌های مختلف اقتصاد ملی

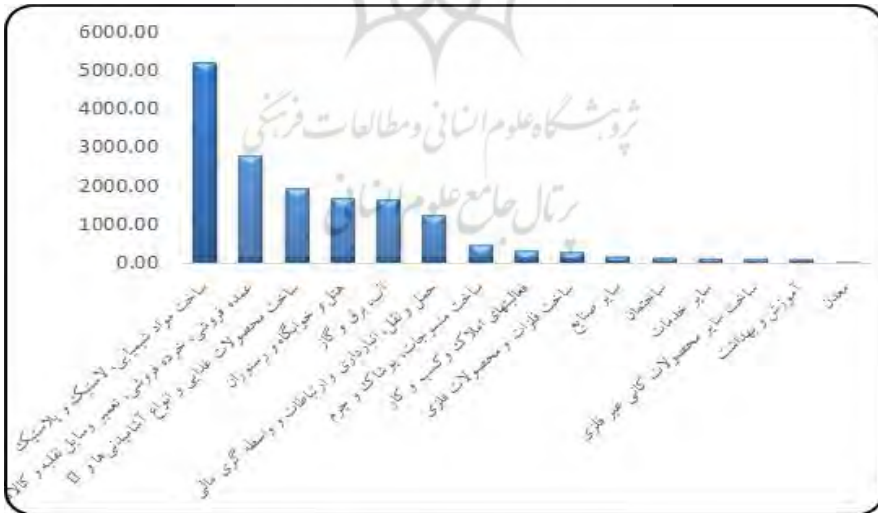
سهم از کل کاهش (درصد)	میزان کاهش تولید (میلیارد ریال)	بخش‌های اقتصادی استان	ردیف
۷۶/۹۷	۵۴۲۴۹/۰۹	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	۱
۰/۰۱	۴/۸۹	معادن	۲
۲/۷۳	۱۹۲۵/۱۷	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و دخانیات	۳
۰/۶۶	۴۶۶/۵	ساخت منسوجات، پوشاک و چرم	۴
۷/۳۷	۵۱۹۴/۷۸	ساخت مواد شیمیایی، لاستیک و پلاستیک	۵
۰/۱۶	۱۱۴/۸۸	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۶
۰/۴۳	۳۰۱/۲۸	ساخت فلزات و محصولات فلزی	۷
۰/۲۳	۱۶۴/۸۱	سایر صنایع	۸
۲/۲۳	۱۶۳۷/۹	آب، برق و گاز	۹
۰/۱۹	۱۳۴/۴۹	ساختمان	۱۰
۳/۹۶	۲۷۹۱/۲۴	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱۱
۲/۴۱	۶۹۶/۱۲	هتل و خوابگاه و رستوران	۱۲
۱/۷۸	۱۲۵۶/۰۱	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات و واسطه‌گری مالی	۱۳
۰/۴۷	۳۲۷/۹۶	فعالیت‌های املاک و کسب و کار	۱۴
۰/۱۴	۹۷/۰۵	آموزش و بهداشت	۱۵
۰/۱۷	۱۲۲/۱۱	سایر خدمات	۱۶
۱۰۰	۷۰۴۸۲/۲۸	مجموع	

منبع: محاسبات تحقیق

ضرایب ارتباط پیشین بخش‌ها نشان می‌دهد که اگر تقاضای نهایی بخش کشاورزی افزایش یابد، بخش کشاورزی برای پاسخگویی به افزایش تقاضا، باید محصولات این بخش‌ها را به عنوان نهاده واسطه‌ای استفاده کند. به عنوان مثال بخش کشاورزی برای پاسخگویی به افزایش تقاضا و افزایش تولید مجبور است از سموم شیمیایی (یکی از محصولات تولید شده در بخش ساخت محصولات شیمیایی) استفاده کند. حال اگر محصولات کشاورزی به صورت قاچاق وارد کشور شود، تقاضا داخلی برای تولید سموم کشاورزی تولید شده در داخل نیز کاهش یافته و تولید بخش محصولات شیمیایی نیز کاهش خواهد یافت.

همان‌طور که نمودار (۲) نشان می‌دهد سه بخش معدن، آموزش و بهداشت و ساخت سایر محصولات کانی غیرفلزی کمترین اثر کاهش تولید را در اثر قاچاق در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی در کشور داشته‌اند.

نمودار شماره ۲. اثرات قاچاق در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی بر مقدار تولید بخش‌های مختلف اقتصاد کشور

منبع: محاسبات تحقیق

دلیل کاهش تولید این بخش‌ها در اثر قاچاق محصولات کشاورزی این است که این بخش‌ها کمترین ارتباط پیشین را با بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی دارند و با کاهش تقاضای داخلی و افزایش قاچاق محصولات کشاورزی تقاضای محصولات و خدمات این بخش‌ها تغییر چندانی نخواهد کرد.

۵. جمع بندی و نتیجه گیری تحقیق

در این مطالعه اثرات مصرف کالاهای قاچاق محصولات کشاورزی در کشور و استان سیستان و بلوچستان مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور جدول داده-ستانده سال ۱۳۹۰ که آخرین جدول موجود در کشور می‌باشد، برای تخمین اثرات مصرف کالاهای قاچاق در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی/ در اقتصاد استان سیستان و بلوچستان و همچنین اقتصاد ایران مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج تخمین مدل در اقتصاد استان سیستان و بلوچستان نشان داده است که قاچاق در بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی موجب کاهش تولید کل استان به میزان تولید کل بخش‌های استان را به اندازه ۲۵۸۲ میلیارد ریال کاهش داده است. از این مقدار بیشترین سهم مربوط به خود بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی می‌باشد. دو بخش / عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها/ با ۲۳۷۱ میلیون ریال کاهش تولید و بخش / ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و دخانیات/ با ۲۳۷۱ میلیون ریال کاهش تولید به ترتیب بیشترین کاهش تولید را بعد از بخش کشاورزی در اثر قاچاق داشته اند.

نتایج تخمین مدل در سطح کشور نشان داده است که قاچاق محصولات کشاورزی موجب کاهش ۷۰۴۸۲/۲۸ میلیارد ریال تولید در کل اقتصاد کشور شده است. از این مقدار کاهش تولید بیشترین سهم مربوط به خود بخش کشاورزی می‌باشد. میزان کاهش تولید این بخش برابر ۵۴۲۴۹/۰۹ میلیارد ریال می‌باشد. این میزان ۷۶/۹۷ درصد کل کاهش تولید کشور در اثر قاچاق محصولات کشاورزی می‌باشد. بعد از بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی، بخش‌های / ساخت محصولات شیمیایی و لاستیک و پلاستیک/ با ۵۱۹۴/۷۸ میلیارد ریال کاهش تولید، / عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر

وسایل نقلیه و کالاها/ با ۲۷۹۱/۲۴ میلیارد ریال کاهش و/ ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و دخانیات با ۱۹۲۵/۱۷ میلیارد ریال کاهش تولید به ترتیب بیشترین کاهش تولید را در اثر قاچاق کالاهای کشاورزی و محصولات کشاورزی داشته‌اند.

نتایج تخمین مدل در هر دو سطح ملی و منطقه‌ای نشان داده است که قاچاق محصولات کشاورزی اثر عمده‌ای بر تولید دارا می‌باشد. از این رو لازم است تا از ورود کالاهای قاچاق محصولات کشاورزی جلوگیری به عمل آید. همچنین می‌توان سیاست‌های مناسبی برای کاهش تقاضای داخلی برای مصرف کالاهای قاچاق محصولات کشاورزی اتخاذ نمود. یکی از این سیاست‌ها می‌تواند حمایت دولت از بخش کشاورزی و محصولات کشاورزی در استان سیستان و بلوچستان و کل کشور از طریق اعطای تسهیلات لازم برای توانمندسازی کشاورزان داخلی و کاهش هزینه‌های تولید بخش کشاورزی و افزایش رقابت آنها باشد. همچنین کشاورزان با استفاده از روش‌های نوین کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی در جهت کاهش هزینه‌های تولید گام بردارند و محصولات کشاورزی را با قیمت پایین و کیفیت بالا عرضه کند. این امر موجب کاهش تقاضا برای محصولات کشاورزی قاچاق خواهد شد.

منابع

- برانسون، ویلیام (۱۳۸۷)، تئوری و سیاست‌های اقتصاد کلان، ترجمه عباس شاکری، چاپ دهم، انتشارات نی.
- سلطانی‌نژاد، موسی (۱۳۹۰)، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی مصرف کالاهای خارجی و قاچاق، همایش اقتصاد سالم.
- قربانی، نعیمه (۱۳۹۰)، مصرف کالاهای وارداتی یا قاچاق و تبعات آن بر سرمایه‌گذاری، همایش اقتصاد سالم.
- قره باغیان، مرتضی (۱۳۷۰)، اقتصاد رشد و توسعه، چاپ اول. انتشارات نی.
- کهنه‌پوشی، سیدهدادی، عنابستانی، علی‌اکبر (۱۳۹۱) بررسی رابطه بین فاصله از مرز و میزان درآمد و اشتغال در قاچاق کالا (مطالعه موردی بخش خاو و میرآباد -مریوان)، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال چهارم، شماره پانزدهم، صفحات ۱-۲۰.
- مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای ۱۳۷۹-۱۳۹۱.
- مرکز آمار ایران، حساب‌های ملی، ۱۳۷۹-۱۳۹۱.
- نوری (۱۳۸۵)، گسترش قاچاق در بستر نابسامان و سیاست جنایی مقابله با آن، مجله الهیات و حقوق، شماره ۹ و ۱۰، صفحات ۱۴۹-۱۷۴.
- Miller, R. E., & Blair, P. D. (۲۰۰۹). *Input – output analysis: Foundations and extensions*. (۲nd Ed.). New York: Cambridge University Press

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شہناز گل خان
پرنسپل جامعہ اسلامیہ اسلامیہ